

Tórshavn tann 25. november 2016

Menning og vøkstur í fiskivinnuni

UPPSKOT SAMBANDSFLOKSINS

UM

Nýskipan av fiskivinnuni

Stovnsrøkt - Inntøskapan - Samfelagsgagn

TINGBÓLKUR SAMBANDSFLOKSINS

UPPSKOT UM NÝSKIPAN AV FISKIVINNUNI

INNIHALD

INNGANGUR - BAKGRUND OG ENDAMÁL	3
HØVUÐSTÆTTIR Í NÝSKIPANINI	4
STOVNSRØKT - umsiting av tilfeinginum í havinum	5
INNTØKUSKAPAN - mest mógulig virðisøking	6
SAMFELAGSGAGN - øllum borgarunum til góðar	9
OGNARSKAPUR - froyrskur ræðisrættur og antitrust	11
FYRISKIPAN - greitt uppgávu- og ábyrgdarbýtið	12

UPPSKOT UM NÝSKIPAN AV FISKIVINNUNI

INNGANGUR - BAKGRUND OG ENDAMÁL

Nýskipanin av fiskivinnuni skal síggjast sum ein liður í at finna eina góða skipan eftir 1. januar 2018, tá verandi lóg um vinnuligan fiskiskap fer úr gildi.

Arbeiðið við at evna hetta uppskotið til er farið fram á heysti 2016, og er gjørt eftir drúgva gjøgnumgongd av tilfari, samskifti við fakligar stovnar, almennar myndugleikar og áhugabólkar.

Liðugtgerð av uppskotinum hevur bíðað eftir, at fiskivinnunýskipanarbólkurin, ið settur varð av landsstýrinum at tilevna nýggja fiskivinnuskipan, varð liðugur við sítt arbeiðið. Á henda hátt gjørdist tað møguligt at taka hædd fyri teimum tilmælum, ið nýskipanarbólkurin kom við.

Uppskotið frá Sambandsflokkinum um nýskipan av fiskivinnuni hevur til endamáls:

- At koma við politiskum uppleggi til samráðingarnar við hinar flokkarnar
- At lýsa og greiða almenninginum frá, hvørja politiska støðu Sambandsflokkurin hevur til hetta týðandi málið

Sambandsflokkurin hevur í hesum uppskotinum lagt dent á at seta upp tær meginreglur, ið skulu verða galdandi fyri eina nýggja fiskivinnuskipan. Hetta merkir, at nógvu smálutirnir, sum eru ein sjálvsagdur partur av einari tílkari skipan, ikki eru við í hesum samráðingarupplegginum, men verða tiknir við í samráðingunum og tá lógar- og regulverk verður gjørt.

Verkseting og skiftisskipan, ið er sera týðningarmikil lutir í hesari nýskipan, verða ikki viðgjørd í hesum uppskotinum, ið einans viðgerð, hvussu skipanin endaliga fer at síggja út.

Tingbólkur Sambandsflokksins:

Bárður S. Nielsen, formaður
Magni Laksáfoss, næstformaður
Kaj Leo Holm Johannesen
Edmund Joensen
Magnus Rasmussen
Bjørn Kalsø

UPPSKOT UM NÝSKIPAN AV FISKIVINNUNI

HØVUÐSTÆTTIR Í NÝSKIPANINI

Nýskipanin av fiskivinnuni er lutað sundur í fimm høvuðstættir, sum hava hvør síni endamál, og skulu samstundis tryggja, at heildin í skipanini hongur saman.

Hesir tættir eru:

1. **Stovnsrøkt** - umsiting av tilfeinginum í havinum
2. **Inntøkuskapan** - mest møgulig virðisøking
3. **Samfelagsgagn** - øllum borgarunum til góðar
4. **Ognarskapur** - føroyskur ræðisrættur og antitrust
5. **Fyriskipan** - greitt uppgávu- og ábyrgdarbýtið

STOVNSRØKT - umsiting av tilfeinginum í havinum

Umsitingin av fiskastovnunum og veiðiskipan tekur støðið í einari kvotaskipan.

- MLV fyri kvoteraði fiskasløg verður ásett eftir fakligari tilráðing. Landsstýrismaðurin skal hava ógvuliga góðar grundgevingar fyri at víkja frá tilmælunum
- Umsitingarætlanir og veiðireglur verða gjørdar fyri høvuðsfiskasløgini
- Serlig skipan verður gjørd fyri at taka hædd fyri natúrliga blandaða fiskiskapinum

Ásetingarnar merkja, at lívfrøðiliga ráðgevingin verður sett ógvuliga frammarlaga og skal í øllum høvuðslutum fylgjast.

Landsstýrismaðurin skal tó framvegis hava frælsi til at taka avgerðir innan fyri tær umsitingarætlanir og veiðireglur, sum løgtingið hevur ásett, men skal hava ógvuliga góðar og sakligar grundgevingar fyri at víkja frá fakligu tilráðingunum.

Umsitingarætlanirnar og veiðireglurnar áseta fastar mannagongdir fyri, hvussu broytingar í fiskastovnunum verða handfarnar. Harímillum, hvussu stór broytingin í MLV'num í einstøku fiskasløgunum kann vera frá einum ári til annað.

Hetta tryggjar bæði, at greiðar mannagongdir eru fyri, hvussu stovnar skulu handfarast, tá teir fara niður um eitt minstamark og samstundis, at vinnan kann verða rímiliga trygg við, at kvotan komandi fiskiár ikki broytist meiri enn eitt vist í mun til inniverandi fiskiár.

Fiskiskapurin við húki, eftir toski, hýsu, brosmu, longu o.ø., er av natúrligum orsøkum, blandaður fiskiskapur, har tað ikki letur seg gera at stýra hvørji fiskisløg verða veidd. Tí verður serlig skipan gjørd fyri at taka hædd fyri natúrliga blandaða fiskiskapinum.

INNTØKUSKAPAN - mest mógulig virðisøking

Ein týðandi partur av fiskivinnunýskipanini er at skapa karmar, sum eru við til at skapa mest móguliga virðisøking burturúr rávøruni ella sjófeinginum, herundir menna dygd, meirvirking o.a. Hetta verður m.a. gjørt við, at aktørarnir í vinnuni fáa bestu umstøður at optimera sítt virksemla og harvið leggja framleiðsluna soleiðis tilrættis, at hon skapar størst móguligt avlop, bæði á sjógvi og landi.

Tí er í nýskipanini dentur lagdur á eina marknaðargrunndaða skipan, soleiðis at vinnutólini verða optimeraði við t.d., at skipatalið ikki verður størri enn neyðugt og karmarnir eru nóg støðugir til, at vinnutólini verða endurnýggjaði. Harvið verður tryggjað, at skipaflotin verður rikin so produktivt og effektivt sum gjørligt.

Umsiting av veiðirættindum

Umsitingin av veiðirættindum er bulurin í fiskivinnuskipanini.

Optimering og effektivisering - kapasitetstillagingar

- Veiðirættindini hjá einstaka reiðarinum eru lutfalsligur partur av heildarkvotuni (MLV) fyri einstaka fiskaslagið.
- Ongar avmarkingar eru um, hvussu veiðirættindini verða gagnnýtt, t.v.s. um hvørt línuskip ella trolarar skulu fiska kvoturnar
- Veiðirættindini eru frítt umsetilig

Ásetingarnar merkja, at veiðirættindini verða lutaði út til eitt reiðarí og ikki eitt ávíst skip. Orsøkin er, at á henda fær tann vinnurekandi frælsi til at leggja til rættis framleiðsluna so lønsamt sum gjørligt. Veiðirættindini eru eitt ávíst prosent av samlaðu heildarkvotuni fyri ávísa fiskaslagið. Um heildarkvotan broytist, vil kvotan hjá einstaka reiðarinum broytast samsvarandi.

At ongar avmarkingar eru um, hvussu veiðirættindini verða gagnnýtt merkir, at tað er upp til einstaka reiðarið at gera av, hvørt fiskurin skal veiðast við línu, snellu, troli ella øðrum reiðskapi. Hetta merkir, at verandi avmarkingar í lóggávuni um skipabólkar verða tiknar burtur. Aðrar avmarkingar so sum trolfrí økir, gýtingarøkir o.a. kunnu tó framvegis vera í gildi og kann hetta hava ávirkan á, hvussu einstaka reiðarið velur at gagnnýta veiðirættindini.

Almenni myndugleikin kann tó hava áhuga í, at øll fiskasløg verða gagnnýtt, t.d. er trupult at fiska brosmu við troli, og tá kann myndugleikin velja at áseta blandingskvotur, t.d. ein kvota uppá brosmu við hjáveiði av toski, hýsu og longu. Slíkar blandingskvotur kunnu einans verða fiskaðar við ávísum reiðskapi.

At veiðirættindini eru frítt umsetilig merkir, at eitt reiðarí til eina og hvørja tíð kann selja veiðirættindini til annað felag ella til landið.

UPPSKOT UM NÝSKIPAN AV FISKIVINNUNI

Trygg veiðirættindi - fortreytir fyrri endurnýggjan av vinnutólunum

- Veiðirættindini verða latin sum loyvi, ið kunnu sigast upp av myndugleikunum við 8-ára freist

Veiðirættindini verða latin sum 8-ára loyvur og merkir hetta, at tað almenna hevur fullan rætt til at uppsiga veiðirættindini, tó við 8-ára freist. Einstaka reiðariíð hevur samstundis fullan ræðisrætt á rættindunum í ásetta tíðarskeiðnum.

Full gagnnýtsla av tilfeinginum - brúksskylda

- Ikki gagnnýtt veiðirættindi verða latin aftur til landið um tey ikki hava verið gagnnýtt í tvey ár
- Veiða, herundir serliga hjáveiða, ið reiðariíð ikki hevur kvotu til ella sum er undir minstamark, skal fyrst í land, og kann reiðariíð tá brúka/ flyta upp til 5% av kvotuni fyrri fylgjandi árið
- Um reiðariíð longu hevur flutt 5% av kvotuni fyrri fylgjandi árið fær reiðariíð t.d. 20%, meðan tað almenna fær t.d. 80% av landingarvirðinum fyrri veiði, ið reiðariíð ikki hevur kvotu til, ella sum er undir minstamark. Tey 80% hjá tí almenna fella til fiskivinnugransking og -royndir.

Um eitt reiðari av ávísam orsøkum ikki hevur gagnnýtt veiðirættindi, falla hesi aftur til landið, sum kann luta tey út aftur gjøgnum uppboðssølu. Hetta merkir, at einstøk reiðari ikki kunnu liggja omaná veiðirættindum og av t.d. strategiskum orsøkum velja ikki at gagnnýta rættindini. Ásetingin tryggjar, at veiðirættindini í mest møguligan mun verða gagnnýtt og harvið koma samfelagnum til góðar.

Ásetingarnar um fiskiskapin, sum eitt reiðari ikki hevur kvotu til, merkja, at um so er, at eitt reiðari hevur ógagnnýtta kvotur av einhvørjum fiskaslági, men samstundis ov stóra hjáveiðu av øðrum fiskasløgum, er ikki neyðugt at steðga fiskiskapinum, við tað, at partur av kvotuni fyrri fylgjandi ár kann flytast/ framskundast.

Um so er, at eitt reiðari onga kvotu hevur fyrri komandi ár nýtist fiskiskapurin framvegis ikki at steðga, men fær reiðariíð tá ongan vinning av hjáveiðini, við tað at tað almenna skal hava 80% av virðinum, meðan reiðariíð einans fær 20%. Hesar ásetingarnar eru meinlíkar ásetingum í Norra og Íslandi.

Best møguligir karmar fyrri virðisøking á landi

- Alt veitt tilfeingi skal fyrst í land

Ásetingin um, at alt skal fyrst í land merkir, at eisini fiskur og annað tilfeingi (høvd, rogn, livur og garnar), ið vanligi ikki verður ført í land, skal fyrst í land, soleiðis at tilfeingið kann meirvirkast á landi og harvið koma samfelagnum til góðar.

UPPSKOT UM NÝSKIPAN AV FISKIVINNUNI

- Forðingar verða settar fyrri, at ov nógvur fiskur fer óvirkaður av landinum. Hetta kann t.d. verða gjørt við landingargjaldi fyrri landingar í útlandinum ella at krevja fiskin umvegis ein marknað

Henda áseting skal tryggja, at minst møguligt av óvirkaðum tilfeingi fer av landinum. Ásetingin um landingargjald er meinlík tí, sum er álagt t.d. makrelinum. Landingargjaldið vil verða ásett og tillaga einstaka fiskaslagið, soleiðis at gjaldið ongantíð verður ein forðing fyrri, at tilfeingið verður gagnnýtt.

Ein annar møguleiki ístaðin fyrri landingargjald kundi verið at kravt, at fiskurin skal yvir eina uppboðssølu/ marknað á landi. Trupulleikin kann tó vera, at nøgdin, ið fer á uppboðssøluna vil vera ov lítil, serliga tá møguleiki er fyrri vertikalari integratióin millum skip og virkir.

- Grunnur / stovnur, ið umsitir tilfeingisgjaldið, fær heimild at fígga rávørugoymslur fyrri at stuðla undir vinnuligari menning og meirvirking av fiskinum

At ein grunnur fær heimild til at fígga rávørugoymslur, kann skunda undir vinnuligari menning av meirvirking av fiskavørum. Harvið kann tilfeingisgjaldið verða við til at skunda undir menningina í sjálvari fiskivinnuni, við t.d. at fígga keyp av stórum rávørunøgdam úr t.d. Norra og Ruslandi.

SAMFELAGSGAGN - øllum borgarunum til góðar

Fyri at tryggja, at tilfeingisrentan, ið er náttúrugivnað virðið av tilfeinginum, kemur samfelagnum og borgarunum til góðar, verður útlutingin av tilfeinginum skipað á niðanfyrirstandandi hátt, soleiðis at tað almenna fær hóskaði gjald fyri tilfeingið.

Ásetan av árligum gjaldi fyri veiðirættindi

- Tilfeingisgjald verður álagt einstaka fiskaslagnum eftir útrokning av einum normalbruttovinningi eftir einum miðalroknskapi (eins og ásetingarnar fyri norsku alivinnuna)
- Ein óheftur stovnur skal umsita tilfeingisgjaldið og peningurin fer inn í ein langtíðargrunn, har t.d. eitt inngjald eitt ár verður útgjaldið við 1/10-parti, hvørt fylgjandi ár í eitt 10-ára skeið

Við at áleggja eitt tilfeingisgjald eftir einum normalbruttovinningi (normal-EBITDA, áðrenn lønir) í einum miðalroknskapi, verður gjaldið ásett eftir einum objektivum grundarlagi, sum samstundis tekur støðið í vinnuligu kørmunum. Um fiskaprísirnir í einstaka fiskaslagnum eru lágir eitt ávíst ár, og oljuprísurin samstundis høgur, vil profitturin vera undir trýsti og harvið minskar tilfeingisgjaldið samsvarandi. Harvið vil tilfeingisgjaldið / tað almenna bera ein part av váðanum við sveiggjum í fiska- og oljuprísnum.

Samstundis merkir ásetingin, at vinnuligir aktørar, ið klára seg væl, vilja ikki verða revsaðir og skulu gjalda hægri gjald enn aðrir, eins og teir verða tað við t.d. vanligum felagskatti. Á sama hátt fáa aktørar, ið klára seg illa ongan fyrimun, við tað, at teir skulu gjalda sama gjald sum allir hinir.

Við at lata ein óheftan stovnur umsita tilfeingisgjaldið og við, at gjaldið fer inn í ein grunn, verður ásetingin av gjaldinum loyst burtúr fíggjarpolitisku telvingini, har tað áður er sæð, at gjaldið verður ásett eftir tørvinum hjá landskassanum heldur enn eftir virðinum á tilfeinginum.

Møguligt er at loysa inntøkurnar frá gjaldinum enn meira frá fíggjarpolitisku telvingini við, at onki útgjald verður fyrstu 2-4 árin, eftir at eitt gjald er komið í grunnin.

Útluting av nýggjum veiðirættindum

Nýggj veiðirættindi skulu á uppboðssølu. Fylgjandi rættindi verða at roknað sum nýggj veiðirættindi:

- Nýggj fiskasløg, sum ikki hava verið kvoteraði áður
- Øking av verandi fiskasløgum upp um søguliga hámarkið seinastu 20 árin
- Ógagnnýtt tilfeingi

UPPSKOT UM NÝSKIPAN AV FISKIVINNUNI

Ásetingarnar taka støðið í, at nýtt tilfeingi skal bjóðast javnt út til verandi og nýggjar aktørar í fiskivinnuni. Hetta merkir, at hvørki verandi ella nýggir aktørar fáa framíhjárætt til tilfeingið, men verða javnsettir og mugu bjóða uppá rættindini.

Ásetingin um, at ein øking av einum verandi fiskaslagi fer upp um eitt søguligt hámark merkir, at um fiskiskapurin eftir t.d. toski fer upp um tað “besta” árið seinastu 20 árin, skal tað, sum kvotan fer upp um hámarkið, bjóðast út á uppboðssøluni.

UPPSKOT UM NÝSKIPAN AV FISKIVINNUNI

OGNARSKAPUR - føroyskur ræðisrættur og antitrust

Reglur um antitrust skulu verða við til at tryggja, at føroyska tilfeingið ikki endar á ov fáum hondum og at ein ávís kapping er um tilfeingið.

Samstundis áseta reglurnar avmarkingar um útlendskan ognarskap í føroysku vinnuni.

- Antitrust I: Einkí einstakt reiðari kann hava brúksrætt til meiri enn 15% av samlaðu fiskirættindinum hjá landinum (roknað í toskaekvivalentum)
- Antitrust II: Einkí einstakt reiðari kann hava brúksrætt til meiri enn 30% av samlaðu fiskirættindinum av einum einstøkum fiskaslagi
- Útlendskur ognarskapur verður avmarkaður til 25%
- Peningur, ið verður tikin úr feløgnum og av landinum, verður hart skattaður

FYRISKIPAN - greitt uppgávu- og ábyrgdarbýtið

Ein týðningarmikil partur fyri at fáa eina fiskivinnuskipan at virka eftir ætlan er, at tað verður gjørt eitt greitt uppgávu- og ábyrgdarbýti, soleiðis at ymsu aktørarnir kenna sín leiklut í skipanini og sínar heimildir, og harvið hava frælsið til at taka avgerðir innan ásettu karmarnar av skipanini.

Við at hava eitt greitt uppgávu- og ábyrgdarbýti, greiðar heimildir og gjøgnumskygni, kann tryggjast, at einstøku partarnir av skipanini koma at virka optimalt eftir endamálinum og at heildin hongur saman.

Skipanin hevur fylgjandi uppgávu- og ábyrgdarbýtið:

1. Stovnsrøkt

Stovnsrøktin er í høvuðsheitum lögð til lívfrøðiligu ráðgevingina. Tilmæli koma frá ICES og Havstovuni og verða viðgjørd í einum ráði, har vinnan er umboðað. Tilmælini skulu sum meginreglu fylgjast av politiska myndugleikanum.

2. Inntøkuskapan

Inntøkuskapanin er í høvuðsheitum lögð til vinnuna at skipa fyri og stýra.

Karmarnir eru skipaður undir marknaðartreytum og á ein slíkan hátt, at vinnan sjálv skipar sín rakstur best møguligt og at eggjað verður til rationalisering, produktivitet og effektivitet.

3. Samfelagsgagn

Umsitingin av tilfeingisgjaldi og nýggjum fiskirættindum er í høvuðsheitum lögð til óheftan stovn at umsita.

Samanumtikið hevur henda fyriskipan við sær, at lagt verður upp til eitt tríbýtið av uppgávum og ábyrgd - hetta millum lívfrøðingar, vinnu og óheftan stovn.

Politiska skipanin ásetir karmarnar og lógarverkið, meðan einstøku partarnir av skipanini eru lagdir út til aktørar við serkunnleika at fylla út og fáa at virka eftir endamálinum.

Við hesum verður uppgávan hjá Løgtinginum at lóggeva nýggju fiskivinnuskipanina, t.v.s. skapa karmarnar, og ikki longur hava nakran úttinnandi og umsitingarligan leiklut, eins og við núverandi fiskidagaskipan.